

WOORD VOORAF

In mei leggen alle vogels een ei, behalve de Koekoek en de Griet, die leggen in de meimaand niet. Een groot gedeelte van de ouderen onder ons kennen dit gezegde. Als we het aan de jongeren voorleggen is de kans groot dat we wat meewarig worden aangekeken. Misschien zelfs wel met een wat met medelijden vervulde blik. Als mij dat overkomt denk ik meestal en zeg ik soms: Blaag, wat weet jij nou van de wereld. Je kunt een computer bedienen en meestal alleen nog maar voor zo'n tien procent. De rest blijft onbenut. Gelukkig is dat in de natuur anders. Daarom terug naar de Koekoek en de Griet.

De Koekoek

Van de Koekoek is bekend dat deze zelf geen nest bouwt. Deze vogel legt zijn eieren in het nest van andere vogelsoorten. Telkens een ei in een nest van een ander. Vaak bij een heggemus, een rietzanger, graspieper, roodstaart en kwikstaart. Daarbij is de Koekoek in staat om zijn ei op dat van de gastvrouw te laten lijken. Als vervolgens het Koekoeksjong uit het ei komt duwt het met zijn kont de andere vogels of eieren over de rand van het nest en zorgt er zo voor dat al het aangevlogen voedsel voor hem is. Omdat de gastouders zover moeten zijn dat ze gaan broeden voor de Koekoek eieren legt, is het al gauw juni voor dit kan gebeuren.

Griet is een oud woord voor Grutto. Maar die vogel legt

Kwartelkoning of Spriet

wel degelijk in mei zijn ei(eren). Wat verder zoekwerk brengt ons tot de kwartelkoning. Die heet in de volksmond wel Spriet. Die vogel komt alleen in de warmste maanden naar Nederland en is daardoor te laat om in mei nog eieren te leggen. Dus gaat het om de Koekoek en de Spriet...

Dick de Jong

LEVENSBOM

Bij oude boerderijen en soms ook bij andere panden zie je nog wel eens een levensboom in het bovenlicht boven de entree deur. Een veelal wit geschilderd gietijzeren symmetrisch ornament met meerdere functies. Die van versiering en die van symbolisering. Vaak vertoont een dergelijke raamversiering een rijk uitgevoerde rechtopstaande stam met een weelderige gestileerd wortelstelsel en een opvallend bescheiden kruin. Vaak komen er belletjes en klokjes in het ornament voor. Soms zijn er ook vier gietijzeren hoekstukken. Een levensboom verwijst naar vruchtbaarheid en nieuw leven. Anderen - en

dan gaat het vaak over Zeeland of het oosten van ons land - zien in de levensboom een verbinding tussen de aarde beneden en de hemel boven. Als verbinding tussen God en de mens. Duidelijk is dat het symbolische element van groot belang is bij het plaatsen van dergelijke levensbomen.

Een bovenlicht met levensboom

De levensboom heeft de vorm van een naar boven aan twee zijden uitwaaierend takkenstelsel. Soms wordt aan dit soort versieringen wel eens een hoge ouderdom toegekend, maar daar is niet iedereen het mee eens. Diverse lezingen stellen op dit punt dat de oudste levensbomen stammen uit de 19^e eeuw, uit een tijd waarin het industrieel vervaardigen van ijzeren gebruiksvoorwerpen opkwam. Ze konden daardoor relatief goedkoop en op grotere schaal geproduceerd worden. Je kunt je afvragen of dit laatste een rol speelde bij een ornament dat juist ter onderscheiding van het alledaagse boven een deur werd aangebracht. Het zal eerder zo geweest zijn dat in de steden sinds het midden van de 19^e eeuw de voordien gebruikelijke rijk versierde bovenlichtornamenten werden vervangen door de levensboom, die toen op het platteland al wel gebruikelijk was. Daarbij moeten we bedenken hoe de economische situatie was rond 1850. Er werd niet of nauwelijks gebouwd, want er was weinig geld onder de mensen. Dat zal zijn weerslag hebben gevonden in de rest van de bouw, het onderhoud en de restauratie van panden. Ook wordt wel aangenomen dat de levensbomen 'volgens het bijgeloof' voor de bewoners van het pand symboliek was voor een voorspoedig (en kinderrijk) gezinsleven.

Er wordt van uit gegaan dat de levensboom uit het oude oosten stamt, uit Egypte, de Iraanse hoogvlakte of het land van Mesopotamië. Daar zijn inderdaad vondsten gedaan uit de oudheid, waarbij met onze levensboom verwantbare vormen voorkomen. Vaak wijzen deze levensbomen terug op het beginverhaal van de Bijbel. De levensboom komt immers als 'boom

des levens' voor in het Bijbelboek Genesis. Hij groeit in het paradijs naast de 'boom der kennis van goed en kwaad', de bekende boom waarvan niet gegeten mag worden door Adam. Wanneer deze toch de door Eva geplukte vrucht (een appel menen velen, maar nergens staat wat voor soort het vrucht het was) aanneemt en opeet worden beiden door God uit het aardse paradijs verjaagd.

De levensboom komt veel voor in Oosterse mythen, waarbij de vruchten van die boom alleen bestemd zijn voor de goden, die hen onsterfelijk maakt. In Mesopotamië bestond een boom van het licht. Iran kende een levensboom met zaad van 'alle' bestaande planten. Dat de levensboom nieuwe leven en vruchtbaarheid symboliseert is dan ook wel duidelijk.

Hoe dergelijke levensbomen bij ons terecht zijn gekomen is niet bekend. Wel weten we dat in de hele wereld de boom in verband staat met de geestelijke ontwikkeling van de mens. Het is een goed symbool voor het leven zelf. Zijn wortels staan in de aarde, dus in contact met de onderwereld. Zijn takken reiken naar de hemel, ter bemiddeling tussen God en de mens. De boom symboliseert het eeuwig leven: groei in de lente, vruchten in de zomer, verval in de herfst en rust tijdens de winter. De levenscirkel is rond.

Overigens zie je gietijzeren levensbomen in Nederland, maar bijvoorbeeld in België zie je ze nergens in bovenlichten aangebracht.

Een eenvoudige levensboom

MASTERPLAN

Onderstaand de stand van zaken van dit moment van de uitvoering van dit plan. Dit gebeurt aan de hand van de projectonderdelen.

KENNIS- EN INFORMATIECENTRUM

De thans in afronding zijnde eerste fase, het inventariseren van wat er nog is aan monumentale en beeldbepalende boerderijen en andere landelijke panden is hier een belangrijke basis voor. De tweede stap is het

hieraan toevoegen van wat van de betreffende panden bekend is. Dit zal een hele klus zijn, die ook na afronding van het Masterplan doorgaat, omdat er nu eenmaal steeds meer gegevens bekend zullen worden. In die tussentijd moet er wel een koppeling worden gemaakt tussen de website en de overzichten per plaats. Dat vergt nog veel aandacht en professionele hulp.

LIJSTEN BEELDBEPALLENDE PANDEN

Het al genoemde inventariseren gebeurt tweeledig. Ook voor het in beeld krijgen welke panden er een beschermde status hebben en welke daar in overleg met de regionale overheden nog aan toe gevoegd zouden moeten worden. Dit kan pas aanvangen als de inventarisgegevens compleet zijn.

PARTICIPATIE IN BELEID VAN OVERHEDEN

Op dit moment zijn Piet den Hertog en Bert Hartman bezig met het bestuderen van de daarvoor in aanmerking komende bestemmingsplannen en andere stukken. Als zij hun werk hebben opgeleverd zal er een symposium over herbestemming (voorlopig staat de datum 31 oktober 2013 genoteerd) worden georganiseerd, waar alle overheden in de regio voor worden uitgenodigd.

VOORBEELDENBOEK NIEUWBOUW

Dit wordt aansluitend aan het vorige punt ter hand genomen. Er wordt van uitgegaan dat een boekwerkje met tips en aanwijzingen voor verschillende elementen hierin een eerste belangrijke stap is. Thans bevindt zich dit nog in het offertetraject.

VOORBEELDENBOEK BOERDERIJEN

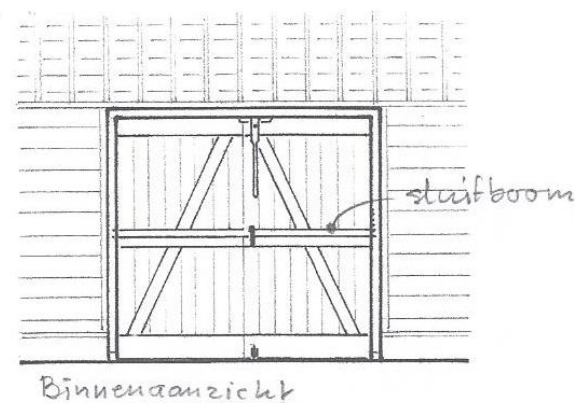
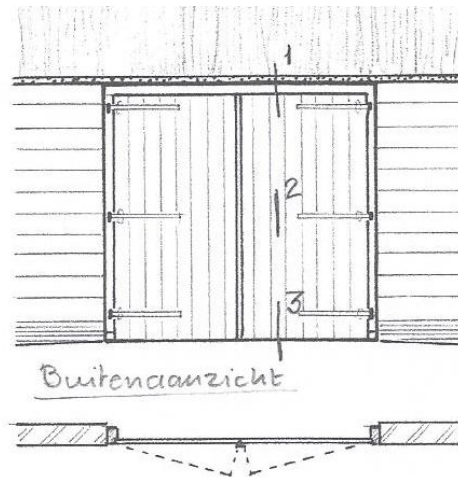
Hoe je op een verantwoorde wijze omgaat met onderhoud, verbouw en restauratie van historische boerderijen raakt steeds verder naar de achtergrond. In dit manco gaat een in voorbereiding zijnde boek voorzien. Alle tekeningen (gemaakt door Meine Mollema) zijn gereed, de tekst wordt doorgenomen en zo nodig gereedigeerd en aangevuld met wetenswaardigheden. Ook is al een groot aantal van de op te nemen foto's gereed (Rien van der Toren).

DIVISIE PUBLIEKSDIENSTEN AAN OVERHEDEN

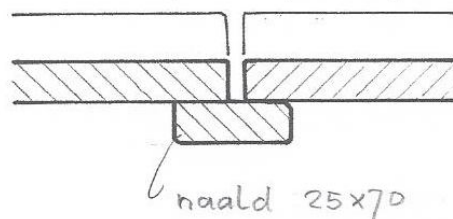
Door uitbreiding en het aanstellen van een vaste secretaris van de Commissie Advies & Voorlichting is hieraan een eerste invulling gegeven.

ORGANISEREN PUBLIEKSACTIVITEITEN

Dit moet na de aanstaande zomer ter hand worden genomen. Er wordt onder andere gedacht aan een fotoboek. Daarnaast zijn er wellicht kleinschalige activiteiten mogelijk, vooral ook om de jeugd bij het geheel te betrekken.

Houtafmetingen deuren in mm
delen dik 25
klampen boven 28 x 195
 midden 28 x 195
 onder 28 x 290
schuren 28 x 145

Een detail van een tekening van Meine Mollema

OPTIMALISEREN RECREATIE EN TOERISME

Hierover is op dit moment overleg gaande met de regionale VVV Zuid-Holland Zuid.

VOORTGANG

Na een wat trage start komen toch langzamerhand alle projectonderdelen in zicht en worden er ook belangrijke stappen gemaakt in de richting van het realiseren van wat het bestuur voor ogen stond. In de praktijk blijkt het altijd weer dat feiten en ontwikkelingen een andere aanpak eisen dan in eerste instantie was gedacht. Dat

uitvoeren met behoud van het eerste gestelde doel is telkens opnieuw een boeiende uitdaging op zich.

Veel van de werkzaamheden worden verricht door vrijwilligers. Gezien hetgeen is bereikt is een woord van dank aan die vrijwilligers zeker op zijn plaats. En wij hopen dat die vrijwilligers ook in de toekomst hun steentje willen bijdragen aan het afronden van het Masterplan en daarna aan het belangrijke werk van Boerderij & Erf Alblasserwaard-Vijfheerenlanden.

Het is goed dat op deze manier een kennis- en informatiebron op het gebied van streekeigen bebouwing tot stand wordt gebracht die voor alle betrokken partijen beschikbaar komt en blijft. Boerderijeigenaren en -bewoners zijn daarmee gebaat, maar ook gebiedsbewoners en recreanten worden hierdoor bewust gemaakt van de collectieve waarde van het agrarisch erfgoed. Voor de betrokken organisatie Boerderij & Erf ontstaat er op deze manier een onmisbaar draagvlak. Juist omdat agrarisch erfgoed van groot belang is voor de Alblasserwaard en de Vijfheerenlanden. Een gebied waar de beleving van de cultuurhistorie diep geworteld zit. Dat dient zo te blijven willen we de mooiste panden voor de toekomst kunnen bewaren. Daarbij is het goed dat het project zich ook richt op de jeugd, door het aanbod van lespakketten.

RECEPT: POSTELEIN

Een steeds meer naar de achtergrond rakende groente is postelein. Het is vergelijkbaar met spinazie, maar wat harder en zuriger, soms zelfs enigszins bitter.

Onze grootouders lieten zich daar niet door ontmoedigen. Toch is wellicht het wat volkse karakter van deze groente vroeger, de oorzaak dat deze in onbruik raakte. Intussen is dat helemaal veranderd en heeft postelein heden te dagen het karakter van een exclusieve lekkernij. Er zijn twee soorten, afhankelijk van het seizoen, winterpostelein en gewone postelein. De eerste komt van oorsprong uit Midden-Amerika de tweede uit India. De groente wordt gekookt of als sla gegeten.

INGREDIËNTEN (4 PERSONEN):

1 kilo postelein
1 flinke klont roomboter
1 citroen, uitgeperst
2 beschuiten
zout en peper

BEREIDING

Was de postelein heel goed. Doe het twee keer en let er goed op dat alle zand verdwenen is. Dus laat de postelein op het water drijven zodat alle zand naar de bodem van de spoelbak of teil kan zakken. Schept daarna met een brede hand de postelein uit het water.

Smelt dan de boter in een grote pan. Voeg handje voor handje de postelein toe en laat dit slinken. Schep steeds alles om totdat alle nieuw toegevoegde postelein is geslonken. Laat als alles is geslonken de postelein één minuut op middelhoog vuur garen. Voeg nu naar smaak zout en peper toe en het sap van een halve citroen, eventueel meer als je dat lekker vindt. Maak van de beschuit paneermeel door ze over elkaar heen te wrijven. Voeg dit toe. Door hiervoor geen kant en klare paneermeel te gebruiken ontstaat er ongelijksoortige paneermeel, wat de 'bite' van het eten ten goede komt. Schep alles nog een keer om. Zet zout op tafel voor de liefhebber van pittige postelein.

LID WORDEN?

Boerderij & Erf A-V wil in 2013 het aantal leden van de Vereniging Vrienden van Boerderij & Erf laten stijgen. Daarom doen wij een beroep op iedereen die deze nieuwsbrief onder ogen krijgt: bent u nog geen lid of weet u iemand die best lid zou kunnen worden? Geef het door, zodat we met elkaar nog sterker zijn in het bereiken van onze doelstellingen.

Voor het geld hoeft u het niet te laten. Voor het luttele bedrag van € 17,50 krijgt u twee keer per jaar de gedrukte versie van de nieuwsbrief thuisgestuurd, de digitale nieuwsbrieven in uw mailbestand, een uitnodiging voor een voorjaarsvergadering met lezing en een uitnodiging voor de najaarsvergadering met excursie. Ook tussendoor wordt u op de hoogte gehouden en kunt u Boerderij & Erf A-V raadplegen.

TE LEES

De volgende zaken brengen wij onder uw aandacht:

- Het thema van Open Monumentendag 2013 is 'Macht & Pracht. We zijn benieuwd of er historische verenigingen of andere organisaties zijn, die de

machtige boerencultuur van weleer hierin een rol willen laten vervullen.

- Het verlaagde BTW-tarief (6% in plaats van 21%) bij renovatie en herstel van woningen (waaronder tot woning omgebouwde boerderijen) geldt voor de periode 1 maart 2013 tot 1 maart 2014.
- Het Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed meldt dat 20% van de landschapselementen wordt bedreigd.
- Op de website van Dotka Data zijn veel interessante historische luchtfoto's en kaarten te vinden van de Universiteit van Wageningen: www.dotkadata.com.
- De bestemmingsplannen worden omgevingsplannen, waarbinnen de inrichting van de leefomgeving beter kan worden geregeld. Dat zal voordelen hebben, maar ongetwijfeld ook weer nadelen.
- De Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed start met een onderzoek naar herbestemming voor zo'n 500 leegstaande monumenten en karakteristieke gebouwen.
- De website www.mijnmonument.nl biedt een eigen plek voor alle monumenteigenaren. U kunt er alles kwijt wat u weet over monumenten.

OVER VRIJWILLIGERSVERGOEDING

De overheid heeft de mogelijkheid geschapen om personen die zich – bijzonder – inzetten voor hun organisatie een onbelaste vrijwilligersvergoeding toe te kennen. De organisatie moet dan ANBI-status hebben.

DE BELASTINGDIENST

Een vrijwilligersvergoeding is mogelijk als:

- Er is afgesproken dat de vrijwilligers voor zijn inzet per uur een vergoeding ontvangen van maximaal (23 jaar of ouder) € 4,50 of (tot 23 jaar) € 2,50 per uur (totaal maximum € 150 per maand en € 1.500 per jaar).
- Er is niets afgesproken; de vrijwilliger krijgt per uur een lage vergoeding, die niet in verhouding staat tot de omvang en het tijdsbeslag van het werk. Maximaal € 150 per maand en € 1.500 per jaar.
- Alle maximumbedragen gelden voor het totaal van de inzet. Dus per organisatie.

Als alleen deze vrijwilligersvergoedingen worden betaald zijn deze onbelast. De organisatie waarvoor het vrijwilligerswerk wordt gedaan, hoeft deze vergoedingen niet aan de belastingdienst door te geven.

ACCOUNTANT

'Accountancynieuws' noemt als voorwaarden:

- De vrijwilliger verricht werkzaamheden voor een ANBI (Algemeen Nut Beogende Instelling) zonder winst-oogmerk (betaalt geen vennootschapsbelasting).

- De vrijwilliger is niet in dienst bij de organisatie.
- De vrijwilliger doet het werk niet voor zijn beroep.
- De vergoeding staat niet in verhouding tot de omvang van het werk en de hoeveelheid tijd.

GIFTENAFTREK

Over het afzien van een vrijwilligersvergoeding en deze omzetten in een giftenaftrek bestaat in de praktijk nog wel eens onduidelijkheid. De staatssecretaris van Financiën stelt na Kamervragen dat een vrijwilligersverklaring alleen niet voldoende is. Er zullen vijf toetsingscriteria worden toegepast voor het toekennen.

Giftenaftrek komt pas in beeld als de vrijwilliger afziet van de vergoeding. De belastingdienst dient te toetsen aan de volgende vijf elementen:

1. er is sprake van vrijwilligerswerk;
2. er is sprake van een reëel recht op vergoeding;
3. de instelling wil de vergoeding uitbetalen;
4. de instelling heeft hiervoor voldoende middelen;
5. de vrijwilliger heeft de volledige vrijheid om over de vergoeding te beschikken.

Hierover nog twee opmerkingen:

Punt 3 moet ergens uit blijken. Zoals een bestuursbesluit. Leg dit vast in een verklaring: Een simpel uittreksel uit het verslag, waarin de mogelijkheid van een vergoeding conform de belastingvrije regeling wordt genoemd. Daarmee wordt overigens nog geen recht tot uitbetaling aan de vrijwilliger gecreëerd.

Punt 4 bepaalt dat de financiële situatie van de ANBI zodanig moet zijn dat de vergoeding ook kan worden uitbetaald. Dit strijdt echter met de jurisprudentie. De Hoge Raad heeft in 1978 gesteld dat met giften gelijk te stellen zijn uitgaven die naar maatschappelijk opvattingen vergoed behoren te worden (zoals autokosten, porto, e.d.), maar waarbij door de slechte financiële situatie van de ANBI-instelling geen vergoedingsregeling is getroffen óf door de schenker bij voorbaat van vergoeding is afgezien. Het is dan merkwaardig nu dit ineens de slechte financiële situatie van de ANBI een belemmering zou zijn voor de giftenaftrek.

PRAKTIJK

Het blijkt dat een vrijwilligersvergoeding, zeker het afzien hiervan en gebruik maken van de giftenaftrek mogelijkheid een serieuze zaak is. Als dit zo wordt gezien en hier professioneel mee wordt omgegaan, is een en ander praktisch gezien toch een simpele zaak.

Natuurlijk blijft er altijd nog de mogelijkheid om een vergoeding daadwerkelijk uit te betalen en met de vrijwilliger nadrukkelijk af te spreken dat deze het ontvangen bedrag terugbetaalt in de vorm van een schenking. Dat woord schenking moet dan wel duidelijk op de overschrijving van de vrijwilliger aan de organisatie vermeld staan. En natuurlijk zijn de bovenstaande maximum bedragen hier ook van toepassing.

GIFTENAFTREK

Ingaande 2013 mag er voor de inkomstenbelasting 25% extra in aftrek gebracht worden voor een gift aan een culturele ANBI, tot maximaal € 1.250.

Het maximum werk als volgt: als iemand € 4.000 aan een culturele instelling geeft, mag hij € 4.000 + € 1.000 = € 5.000 als gift in zijn aangifte inkomstenbelasting verantwoorden.

Als hij € 6.000 geeft is dat € 6.000 + € 1.250 (maximum) = € 7.250.

Dit maximum geldt ook als er (eventueel naast gewone giften) periodieke schenkingen worden gedaan.

Voor de vennootschapsbelasting, o.a. voor BV's, is het percentage 50% tot een maximum van € 2.500.

De ANBI moet tenminste voor 90% actief zijn op cultureel gebied, en daartvoor, eventueel met terugwerkende kracht tot 1-1-2013, een aanvraag indienen met behulp van het door de Belastingdienst vastgestelde formulier.

Beide financiële onderwerpen: Met dank aan Ambachtsheer Financiële Dienstverlening te Hardinxveld-Giessendam.

Tekening van een wagenmaker.

REACTIE

Het artikel in de vorige digitale nieuwsbrief over de boerenwagens was voor Jan van Asperen uit Alblasersdam (Oost Kinderdijk 341) aanleiding voor een

reactie in de vorm van een woord van dank en zijn aanmelding als lid van de Vereniging Vrienden van Boerderij & Erf A-V. Welkom!

Daarnaast vraagt hij of er onder onze lezers informatie en foto's aanwezig zijn, die hij mag kopiëren in zijn voortdurende werk om zoveel mogelijk kennis van de boerenwagens te verzamelen. Tenslotte deelt hij mee te zijner tijd een boek te willen uitbrengen over de boerenwagens waarin zijn onderzoeksresultaten zijn opgenomen. Graag uw reactie; dat mag ook via het B&E-secretariaat.

Boerenwagen uit Rozenburg als Rotterdams museumstuk

UITSMIJTER

- In een vorige nieuwsbrief stonden de namen vermeld van de leden van de Commissie Advies & Voorlichting. Die van Anke de Ridder ontbrak daarin. Excuses.
- Ook in een eerdere versie schreven we over de knotwilg, waarbij zo'n zeven takken bij het stikken moesten blijven staan. Dat geldt voor jonge knotwilgen. Oudere mogen best wel een grotere pruik houden.

COLOFON:

Redactie Dick de Jong

Foto's Collectie Boerderij & Erf A-V en enkele oudere uitgaven, waarin geen bronvermelding was opgenomen. Iedereen die meent rechten te hebben op afbeeldingen in deze uitgave kan zich melden bij de redactie.

Reacties djtekst@planet.nl